

УПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО МЕХАНІЗМУ В ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКУ

Анотація. Систематизовано підходи до управління ліквідністю банку. Обґрунтовано доцільність застосування комплексного підходу до управління ліквідністю банку як запоруки швидкої адаптації до змін в економічному середовищі. Розроблено рекомендації щодо впровадження адаптивного механізму управління ліквідністю банку.

Аннотация. Систематизированы подходы к управлению ликвидностью банка. Обоснована необходимость применения комплексного подхода к управлению ликвидностью банка как залогом быстрой адаптации к изменениям в экономической среде. Разработаны рекомендации относительно внедрения адаптивного механизма управления ликвидностью банка.

Annotation. Approaches to the bank's liquidity management are developed. The application of a complex model approach to the bank's liquidity management is proved to ensure quick adaptation to change in the economic environment. An adaptive mechanism of the bank's liquidity management is developed.

Ключові слова: ліквідність банку, система управління ліквідністю банку, адаптивна модель механізму управління ліквідністю банку, процес управління ліквідністю банку.

Умови, в яких проходило становлення та продовжується розвиток банківської системи України, привели до суттєвого зростання значення банківської ліквідності та платоспроможності. У перші роки розвитку банківської системи країни мала місце галопуюча інфляція. Така економічна ситуація багато в чому нівелювала прорахунки банківських установ у сфері управління активами та пасивами. Значна частина українських банків не приділяла достатньої уваги питанням управління ліквідністю, маючи на меті лише отримання великих прибутків. Наслідком цього стали кризи та банкрутства багатьох банків країни в другій половині 90-х років XX століття, коли монетарна стабілізація виявила нездатність таких банківських установ підтримувати свою ліквідність у нових економічних умовах.

Дослідженню банківської ліквідності присвячена значна кількість наукових праць, що були опубліковані як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Значний вклад у дослідження безпосередньо проблеми банківської ліквідності та суміжних питань зробили вітчизняні науковці Криклій О. А., Марущак М. В., Серпенінова Ю. С., А. Фалюта, Филімонова-Арутюнова К. К. та ін. [1 – 5], які висвітлювали окремі підходи до забезпечення та оцінки ліквідності банків.

Управління ліквідністю банку – складний вид управлінської діяльності внаслідок неоднозначності трактування самого поняття "ліквідність" та різноманітності підходів до його розуміння залежно від суб'єкта управління та факторів, що визначають рівень ліквідності.

Узагальнюючи праці науковців, що займалися дослідженням питань щодо управління ліквідністю банку, автор вважає за доцільне розробити модель управління ліквідністю банку, що відповідає сучасному стану та умовам, у яких функціонують українські банки.

Єдиного підходу до визначення мети управління ліквідністю банку в науковій літературі немає. Проаналізувавши існуючі точки зору, автор вважає, що основною метою управління ліквідністю банку є постійне задоволення потреб банку у ліквідних коштах, із використанням таких методів управління, за яких досягаються мінімальні витрати на підтримку необхідного рівня ліквідності.

У теорії менеджменту на сьогодні виділяють три основних підходи до управління: процесний підхід, системний підхід, ситуаційний підхід.

Більшість науковців при дослідженні управління ліквідністю банку розглядають її за процесним підходом як "процес управління активами та зобов'язаннями з точки зору управління ліквідністю" [3]; "...складний багатоетапний та безперервний процес, що є сукупністю підходів і методів, за допомогою яких здійснюють діагностику та планування ліквідності, що дає змогу банкам обмежити рівень ризику незбалансованої ліквідності" [1]; "...процес аналізу, планування, регулювання та контролю рівня ліквідності банку на основі застосування визначеного інструментарію з метою поєднання максимізації прибутковості та обов'язкового додержання норм ліквідності" [4].

Консолідуваючи розробки науковців у даній сфері, управління ліквідністю банку за процесним підходом автор пропонує розуміти як формалізований процес з чіткою послідовністю етапів і методів управління, за допомогою якого визначаються фактори, що впливають на рівень ліквідності банку, розраховується ліквідна позиція банку, здійснюється її регулювання й контроль.

Управління ліквідністю банку за системним підходом – це цілеспрямована діяльність, що базується на загальноприйнятих принципах управління та передбачає взаємоузгоджене поєднання окремих елементів системи в межах наявного забезпечення з метою отримання максимального ефекту синергії під час їх взаємодії для

Зважаючи на зазначене, під системою управління ліквідністю банку пропонується розуміти структурно-функціональну цілісність елементів системи, а саме: об'єкт, суб'єкт, механізм управління, результатом взаємодії яких є прояв властивостей емерджентності, внаслідок чого при використанні додаткових елементів забезпечення виникає можливість досягнення поставлених цілей управління ліквідністю.

В умовах нестабільного зовнішнього середовища особлива увага приділяється ситуаційному підходу до управління, відповідно до базових принципів якого "форми, методи, системи, стилі управління повинні істотно варіюватися залежно від об'єктивних умов діяльності підприємства" [1]. Ситуаційний підхід до управління ліквідністю забезпечує взаємоузгодженість загальної концепції та методів управління нею з характеристиками зовнішнього та внутрішнього середовищ для того, щоб досягти цілей банку найефективніше.

Автором запропоновано комплексний підхід до формування механізму управління ліквідністю банку на основі ситуаційного підходу. Від традиційного механізму управління ліквідністю банку така модель відрізняється наявністю адаптивного механізму, призначенням якого є накопичення й аналіз інформації про фактори ліквідності банку та їх прогнозування.

Адаптивна модель механізму управління ліквідністю банку – це модель, яка забезпечує відповідні зміни в ньому в разі зміни інтенсивності впливу зовнішніх або внутрішніх факторів, і включає розробку концепції адаптивного управління ліквідністю банку та її реалізацію через систему методів управління нею. Для її ефективного функціонування необхідно дотримуватись таких принципів [5]: необхідної різноманітності; системності; дуального управління; гнучкості та зворотного зв'язку.

Відповідно до зазначених базових принципів розроблено таку адаптивну модель механізму управління ліквідністю банку (рисунок).

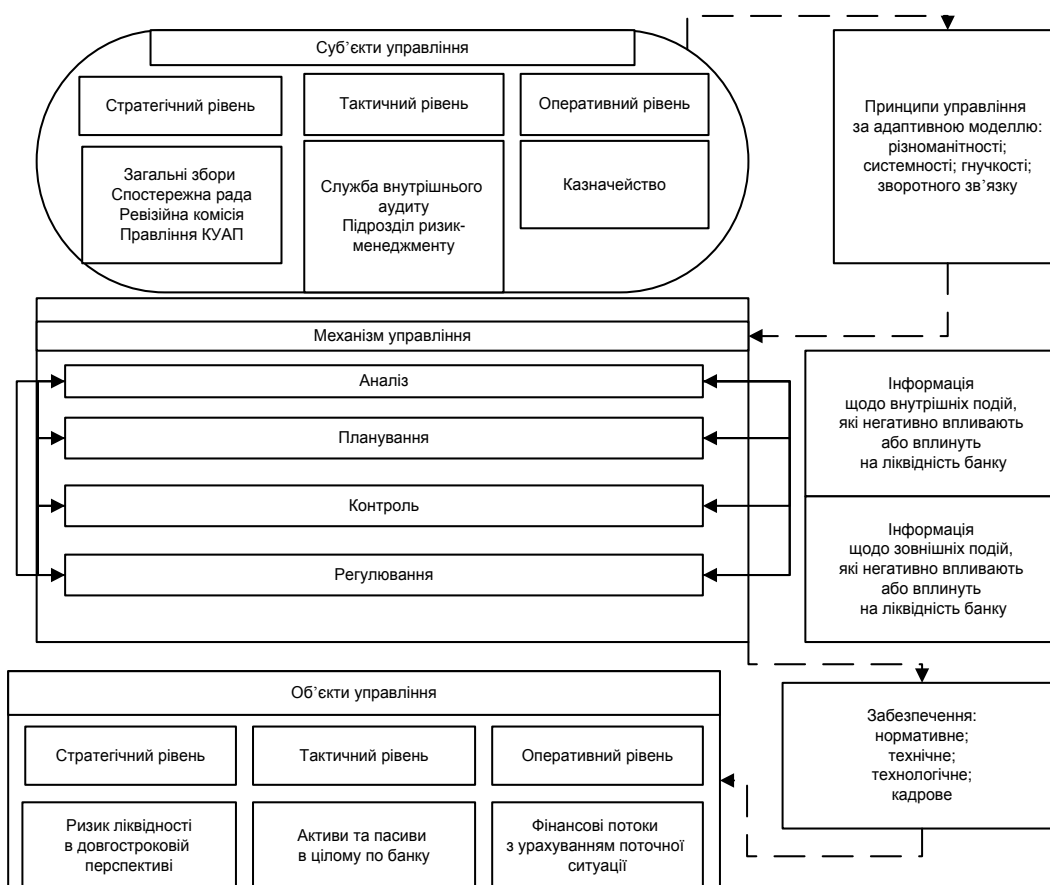

Рис. Адаптивна модель механізму управління ліквідністю банку

Таким чином, в умовах коливання фінансових ринків і зменшення тривалості економічних циклів проблема управління ліквідністю потребує нового підходу до її вирішення: традиційні підходи все ще використовуються, проте їх ефективність знижується. Тому вдосконалення механізму управління ліквідністю банку шляхом використання адаптивної моделі дозволяє більш гнучко реагувати на зміни ринку та пристосовуватися до них.

Наук. керівн. Рац О. М.

Література: 1. Криклій О. А. Система комплексного управління ліквідністю банку / О. А. Криклій, Ю. С. Ребрик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. Т. 8. – Х. : ХІБС УБС НБУ, 2010 – С. 9–17. 2. Марущак М. В. Управління ліквідністю в банках України: стратегічний та операційний рівень / М. В. Марущак // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 126–131. 3. Серпенінова Ю. С. Фінансовий механізм управління ліквідністю банку : дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Фінанси, гроші і кредит" / Ю. С. Серпенінова. – Суми, 2010. – 189 с. 4. Фалюта А. Удосконалення системи управління ліквідністю банків в Україні / А. Фалюта // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 19. – С. 471–476. 5. Филимонова-Арутюнова К. К. Управление ликвидностью коммерческого банка : дис. на

соискание науч. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / К. К. Филимонова-Арутюнова. – Ростов н/Д, 2009. – 269 с.